

PUBLISERT DIGI.NO 21.02.2025 KI er kritisk infrastruktur

<https://www.digi.no/artikler/debatt-la-de-ti-oljebud-bli-til-de-ti-ki-bud/556056>

Kunstig intelligens – vår neste kritiske infrastruktur

Silvija Seres, teknolog, matematiker og investor

Vi står midt i den fjerde industrielle revolusjonen. Der den første revolusjonen handlet om mekanisering drevet av dampkraft, den andre om masseproduksjon og elektrisitet, og den tredje om IT og automatisering, er det nå kunstig intelligens (KI) som leder an som drivkraften bak den fjerde bølgen. Akkurat som dampmaskinen forandret fabrikken, og internett endret kommunikasjon, vil KI fundamentalt endre hvordan vi jobber, skaper verdi og organiserer samfunnet.

Men det som gjør denne revolusjonen annerledes, er farten. Tidligere teknologiske skifter strakk seg over tiår. Nå skjer endringene på få år – i noen tilfeller måneder. Dette skyldes først og fremst Moores lov, som spår at datakraften dobles omtrent hvert andre år, noe som akselererer utviklingen i en hastighet vi aldri har sett før.

Amaras lov og den deriverte effekten

Fremtiden med KI er både over- og undervurdert samtidig. Ifølge Amaras lov har vi en tendens til å overvurdere teknologisk utvikling på kort sikt, men undervurdere dens effekt på lang sikt. Når vi nå snakker om KI, er det lett å la seg fascinere av alt den kan gjøre i dag – fra å generere tekst og bilder til å automatisere komplekse prosesser. Men det er den "deriverte effekten" av teknologien som virkelig kommer til å endre samfunnet.

KI handler ikke bare om å effektivisere eksisterende arbeidsoppgaver – den vil endre selve arbeidsoppgavene. Som i tidligere industrielle revolusjoner vil jobber forsvinne, nye vil oppstå, og alle roller vil bli påvirket. KI vil smelte sammen med våre prosesser, beslutninger og verdiskapning på en måte vi knapt forstår i dag.

Demokratiets skjulte trussel

Den største risikoen i denne utviklingen er ikke at KI gjør feil eller tar over jobber – det er at få aktører kontrollerer de kraftigste KI-modellene. Vi ser allerede tendenser til dette i dag, hvor noen få globale selskaper eier og driver de ledende modellene. Dette skaper en enorm asymmetri i makt og innflytelse. Når våre beslutninger, kommunikasjon og kunnskap filtreres gjennom KI-modeller vi ikke forstår eller kontrollerer, står vi overfor et dypt demokratisk problem.

En datadrevet verden krever modig og bevisst bruk av data. Hvem eier dataene? Hvem trener modellene? Hvem setter grensene for hva KI kan og ikke kan gjøre? Dette er spørsmål vi ikke har gode nok svar på i dag, og vi famler i møte med utfordringen.

Fra IT-verktøy til strategisk kjerne

En av de største feilene virksomheter gjør i dag er å behandle KI som et IT-prosjekt. I mange selskaper delegeres KI-initiativ til IT-avdelingen, hvor de ofte stopper opp på grunn av manglende budsjetter eller uklare prioriteringer. IT-avdelinger kan ikke alene definere strategien for hvordan KI skal forme fremtiden til en virksomhet – den retningen må komme fra toppen.

Samtidig ser vi en forvirring rundt hva en KI-strategi egentlig er. Mange virksomheter tror at det å identifisere 100 potensielle use cases er en strategi. Andre mener at å installere verktøy som Copilot er å "ha en KI-strategi". Begge tar feil.

En god KI-strategi starter med det unike ved virksomheten – deres data, erfaringer og posisjon i markedet. Det handler om å bruke KI til å forsterke det som allerede er verdifullt og bygge nye forretningsmodeller på toppen av dette. Vi kan lære av historien: På 1970-tallet utviklet Norge "de ti oljebud" som en strategisk rettesnor for å forvalte oljeressursene. Kanskje er det på tide med "de ti datalovene", der vi erstatter olje med data og forvaltning med KI-modeller.

Fremtiden krever mot

Hvis vi lykkes, kan KI bli motoren som driver oss inn i en ny æra av innovasjon, velstand og bærekraft. Hvis vi feiler, vil den bli nok et verktøy for maktkonsentrasjon og polarisering.

Det haster å ta KI på alvor, og det krever mer kunnskap enn det vi ser ut til å våge og ville. Det er synd, og det er ødeleggende for vår fremtidige konkurransekraft og dermed også vår felles velferd. Dette landet er bygget på klok bruk av ny teknologi – og nå er det på tide å ta i bruk tidenes største teknologimulighet.